

Jul. 8.5.1955.

Kertomus hautakumpukaivauksista, jotka Hämeen Museon hoitaja maisteri Esko Sarasmo suoritti Suoniemen Sarkolan kylän Talolan talon Kujanvierikedolla 2 - 3. 9. 1954.

Liitteenä 4 karttaa, 7 valokuvaa,
40 löydöstä n:ot 13.712:1-40.

Paikka on (yleiskartan mukaan) 4 km kirkosta etelä-kaakkoon Kulovedestä etelään pistävän kapean Sarkolan lahden pohjukassa.

Maanviljelijä Mikko Talola oli kesällä 1953 alkanut raivata kivikkoista ketoa pelloksi kiviä ampumalla ja poistamalla. Vähäisestä kumpareesta oli silloin löytynyt poltettuja luita ja naskali. Löydöt toimitettiin Kansallismuseoon ja tri H. Salmo kävi paikkaa tarkastamassa ja valokuvaamassa.

Allekirjoittanut sai tehtäväksi tutkia löytökohdan ja luvan tarpeen vaatiessa avata jonkin ehjänkin kummun.

- Kaikkiaan tutkittiin 3 kumpareta, mutta mainittavia löydöksiä ei saatu.

Kumpualue on taloon viettävän kujan itäpuolella loivasti pohjoiseen Sarkolan lahteen viettävää näköjään joskus viljeltynäkin ollutta kivikkoista ketoa ja metsikköä. Karttaan merkittiin 9 paraiten säilynyttä ja havaittavaa kumpareta.

Kumpu I.

Ensimmäisenä tutkittiin kujan lähellä tasamaalla oleva kumpu I, josta Kansallismuseoon saadut aikaisemmat löydökset olivat peräisin. Siitä oli ammuttu ja kaivettu kiviä, joten keskustassa oli suuret kuopat ja kumpareita suurten kivien vaiheilla vain nimeksi. Kulttuurimaa-alue oli n. 3 x 4 m.

Löydöksiä oli tämän alueen poikki keskitse käyvällä vyöhykkeellä. Kansallismuseoon toimitetut olivat maanviljelijä Mikko Talolan kertoman mukaan ruudusta C:4^a. Siinä oli ollut korkeampi kohta, jonka päältä paksu nurmiturve lähti levyinä. Alla oli nyrkin kokoisista kivistä tehty n. 40 x 80 sm laajuinen kiu-kaan tapainen ladelma. Kun sitä purettiin, löytyi poltettua savea pieniä paloja, hiiltä, poltettua luuta ja naskali. Se oli 2 - 3 kivikerroksen alla n. 20 sm syvällä.

Ladelma oli purettu kokonaan, mutta nytkin juuri sen paikalta tavattiin eniten klininksiä ja pieniä kiviä oli mullan seassa runsaanlaisesti, joukossa joku tulen murentamakin. Hiiltä ei ollut mainittavasti.

Nähtävästi samaa ladelmaa, ikäänkuin laajempaa pohjakerrosta, oli välittömänä jatkona luoteessa C:4^c:ssä tavattu matala kiveys. Nyrkinkokoisia kiviä vierä vieressä oli 1 - 2 kerrosta (vaak.luvut 1.43 - 1.55).

Tältä pikkukivialueelta saatiin kummun mainittavimmat löydökset. Enin osa kliningistä, kuten mainittiin, ja

C:3^a:sta 3 palasta keramiikkaa syvemmältä kuin klininki.
25 sm pinnasta (1.55) C:4^c:stä löytyi poltetun luun pala,
nokinen nikama 20 sm syvältä.

Keramiikkaa tuli 2 palasta - eri astiaa kuin edel-
liset - kummun toisesta laidastakin B:4^c:stä, nekin 25
sm syvältä (1.54).

Muut löydöslajit olivat 10-kunta palasta rautakuonaa
ja palat poltettua savea, joka oli tiilen tapaista soran
sekaista. Koska niitä tavattiin syvältäkin, kuuluivat ne-
kin kummun alkuperäisiin panoksiin.

Kummussa oli kiviä suunnilleen saman verran kuin
multaakin, kivet eri kokoisia, enin osa $\emptyset$ 5 - 20 sm.
Hiiltä oli vain paikoitellen, mutta multa humuksen ta-
paista. Sitä oli 20 - 30 sm paksultti, alla savisoraa
oleva jankko. Kummun ja pellon rajaa oli silmämääräises-
ti vaikea erottaa, mutta tutkittaessa se voitiin tode-
ta. Suurten kivien piirin ulkopuolelle tultaessa muuttui
nimittäin kulttuurimaa savensekaiseksi mullaksi, peltokalu-
jen penkomaksi.

Kumpu II.

Edellisestä 6 m luoteeseen oli ollut myös suuria
kiviä ja niiden vaiheella vähän kumpareta. Kivet oli
ammuttu ja poistettu ja paikalla oli nyt pari suurta
kuoppaa. Kuoppien reunassa näkyi poltetun saven paloja
ja multa oli saman tapaista kuin I kummussakin. Kun
isäntä sen havaitsi, jätti hän enemmät kaivelut.

Nyt tämäkin kohta tutkittiin ja todettiin, että

siinä oli ollut rakenteeltaan ja sisällöltään samantapainen "hautakumpu" kuin edellä selostettukin.

Kulttuurimaa-alue oli n. 2 x 3,5 m ja löydöksiä siinä oli: poltettua savea - joukossa 3-särmäisiä varmoja tiivistepaloja -, kuonanpala ja 15 keramiikan palaa - ainakin kolmesta eri astiasta.

Saviastiainpalaset tulivat löydösalueen eteläkulmasta, sittapala pohjoiskulmasta 20 sm syvältä. Sen vaiheilta tavattiin ensin osa kliiningistäkin. Kliininkiä oli koko kulttuurikerroksessa, jonka vahvuus oli n. 25 sm turpeen alta mitettuna. Maa ei varsinaisesti ollut noki-pitoista, hiilensiruja ja murupesäkkeitä oli siellä täällä. Kiviä oli maan seassa runsaanlaisesti, sekakokoja, jotkut tulen murentamiakin.

Kumpu V.

Koska kaivetuista kahdesta jo perinjuurin pengotusta kumpareesta ei saatu ajoittavia löydöksiä, tutkittiin vielä eräs komeimmista ehjistä kummuista. Se oli 22 m K II:sta pohjoiseen kedon syrjässä loivasti viettävällä maalla. Maapohja oli 1,5 m alempana kumpujen I ja II keskustan perusmaata

Kummulla ei ollut nurmea kummempaa kasvullisuutta - itäsyryssä oli isohko kuusi. Nurmen pinnasta pisti esiin muutamia suurten kivien kulmia ja - lukuunottamatta luoteissyryssä ollutta matalaa kaivelua - kumpu näytti koskemattomalta. Ympäristöstään se kohosi 30 - 40 sm, pinta oli vähän maaston mukaan kalteva. Laajuutta kummulla oli 4 x 4 m.

Tutkittaessa todettiin kummussa olevan kulttuurimaata 50 sm paksulta turpeen alta mitattuna. Mullan seassa oli runsaanlaisesti sekasuuruisia kiviä, enimmät 10 - 30 sm läpimitaltaan. Suuria yleensä maaperäisiä pohjakiviä oli paikalla paljon.

Löydöksiä tuli heti turpeen alta, kliiningin paloja ja murukasaumia. Kliininkiä oli myös syvemmällä kulttuurimaassa, mutta melkein kaikki luoteispuoliskossa. Samalla alueella oli myös hiiltä, pieniä paloja ja nokiläiskiä; niistä osa suurten kivien alla. Sittapaloja löytyi puolentoistakymmentä, useimmat mainitulta kliininkialueelta, 30 senttiäkin syvältä. Jokunen sittapala oli turpeen alla, kaksi palaa saatiin perusmaan rajalta 60 sm syvältä B:2^b:stä ja d:stä.

Jälkimmäisestä ruudusta löytyi ainoa keramiikan pala, kappale astian reunasta. Se oli ison maakiven syrjän kupeessa 30 sm syvällä. Lähellä oli pieni kuonanpala.

Kaivauksissa ei siis Talolan keldon kummuista tavattu varsinaisia hautauslöydöksiä. Kumpu II:n poltetun luun pala lienee jäte aterialta eikä hautauksesta. Kumpu I:n aikaisempien löytöjen perusteella voitane olettaa, että kummut kuitenkin ovat polttohautoja, mahdollisesti kansainvaellusajalta, sillä juuri siltä ajalta Satakunnassa on vähälöytöisiä hautakumpareita.

Talon isännän Mikko Talolan suunnitelmiin ei kuulu kumpujen tasoitus lähiaikoina. Vähäinen mahdollisuus on että keldon muokkauksessa voisi löytyä esineitä, jotka

ovat peräisin jostain ehkä aikaisemmin tasoitetusta kummusta, mutta sitä tiedetään nyt tarkkailla.

Isännän ohella kaivauksiin osallistuivat paikkakuntalaiset Onni Salenius ja Viljo Kannisto.

Tampereella toukokuussa 1955.

Esko Sarasmo

Kertomus hautakumpukai-
vaukoista, jotka Hämeen Museon
hoitaja maisteri Esko Serasmo
suoritti Suomeksen Sarkolan ky-
län Talolan talon kujanvieri-
tehdolla 2-3.9.1954.

Litteinä 4 karttaa, 7 valokuvaa, 40 löydöstä. (n.p. 13.712, 7-40)

Paikka on (Yleiskartan mukaan) 4 km
kirkosta etelä-länteen Kulovedestä etelään
jostavän lapean Sarkolan lahden pohju-
kassa.

Maanviljelijä Mikko Talola oli
kesällä 1953 laakanut raivata kivikkoista
ketoa ~~parommat~~ pelloksi kivia angu-
malla ja pirotamalla. Väheisestä kumpare-
esta oli silloin löytynyt poltettuja luuta
ja maskali. Löydöt viinitettiin Kansallisen
museon ja H. L. Salmo kävi paikkaa
tarkastamassa ja valokuvaamassa.

Allekirjoittanut sai tehtäväksi tut-
kia löytökohdan ja luvan tarpeen saati-
essa avata jonkin ohjauksen kummuun.
- Kaikkiaan tutkittiin 3 kumpareta,
mutta mainittavia löydöksiä ei saatu.

Kumpualue on taloon vievän kujan
täpölellä lövosti pohjoiseen Sarkolan lah-
teen viertävää näköjään joskus viljellynäkin
ollutta kivikkoista ketoa ja metsikköä.
Karttaan merkittiin 9 paraiten säilynyttä
ja havaittavaa kumpareta.

Kumpu I

Ennimmäisena tutkittu kujan lähellä
tasamaalla oleva kumpu I, josta kansalliso-
museoon saadut aikaisemmat löydökset
olivat peräisin. Siitä oli ammuttu ja taivel-
tu kiviä, joiden keskuudessa oli suuret kuo-
rat ja kumperetta suurten kivien vai-
heilla vain nimelöi. Kulttuurinmaa-alue
oli n. 3 x 4 m.

Löydöksiä? oli taimen alueen poikki
kerkita käynnällä ryöhykkeellä? Kansalliso-
museoon toimittelu olivat mr. Mikko Palolan
kertoman mukaan ruudusta 6:4a. Juna
oli ollut korkeampi kohta, josta päältä
paken murmittune lahti lehyinä? Alla oli
myrkin kokoisia kiviä tehty n. 40 x 80 cm
laajuinen kuikaan tapainen ladelma. Kum-
pita purettu, löytyi poltettua osaa pieniä
paloja, hiiltä, poltettua luuta ja naskali.
Se oli 2-3 kirkkeroon alla n. 20 cm pyvällä?

Ladelma oli purettu kokonaan, mutta myl-
kin juuri sen paikalta tavattiin eniten kiviin-
kia ja pieniä kiviä? oli muuttanut osaa run-
saanlaisesti pilkossa joka tulon murentamakin.
Hiiltä ei ollut mainittavana.

Nahtavaasti samaa ladelmaa, ikäänkuin
laajempaa pohjakerrosta, oli välittömänä jäl-
keena luoteeseen 6:4c:sa? tavattiin matala
kivias. Myrkin kokoisia kiviä vierä vieressä
oli 1-2 kerrosta (vaak. kerros 1.43-1.55).

Tältä pikkukivialueelta saatiin kum-
mun mainittavimmat löydökset. Enin osa
kiviainesta, kuten mainittu, ja 6:4c:sta
:3a

3 palasta keramiikkaa ^{syvemmältä} kuin kiinninki
~~kiinninkiä~~ -
 mältä 25 sm pinnasta (1.55). 8:4 c:sta
 löytyi poltetun puun pala, nokion rikas,
 20 sm syvältä.

Keramiikkaa tuli 2 palasta - eri astiaa
 kuin edelliset - kummun toivota leidastakin
 B:4 c:sta, nekkin 25 sm syvältä (1.54).

Muut löydöslajit olivat 12-kunta palasta
 rautakuonaa ja palat poltetun savea, joka
 oli tilen tapaista poransekasta. Koska niitä
 tavattiin syvältäkin, kuuluivat nekkin kummun
 alkuperäisiin paroksiin.

Kummuissa oli kivet suunnilleen sa-
 man verran kuin multaakin, kivet eri
 kokoisia, enin osa Ø 5-20 sm. Hiiltä oli
 vain paikoin, mutta multa kummun
 tapaista. Sitä oli 20-30 sm paksuuti, alla
 parisoraa oleva jänkkö. Kummun ja pel-
 lon rajaa oli ohimääräisesti väikoa eroit-
 taa, mutta tultissa se nähtiin todeta.
 Suurten kiven piirin ulkopuolelle tultessa
 muuttui ^{mimittäin} kulttuurimaa paransekaisoksi mul-
 laksi, peltoalujen pentonaksi.

Kumpu II

Edellisestä 6 m luoteeseen si olluut myyd
 suuria kiviä ja niiden väikeillä vähen
 lompareita. Kivet si ammutti ja pois-
 jella ja paikalla myd oli pari suuria
 kuoppaa. Kuoppien reunassa näkyi pol-
 tetun savea paloja ja multa oli saman

tapaista kuin I kummuosakin. Kun bantäsen havaitsi, jätti hän enemmät kaivokset.

Nyt jämäkin kohta tutkittiin ja todettiin, että siinä oli ollut rakenteeltaan ja sisällöltään samantapainen "hautakumpu" kuin edellä selostettukin.

Kulttuurimaa-alue oli n. $2 \times 3,5$ m ja löydöksiä siinä oli: poltettua panna - joutokossa 3-särmäisiä varmoja tiivistäpaloja - kuoranpala ja 6 keramiikan palaa - ainakin kolmesta erisestä tiestä.

Sarvostijain palaset tulivat löydösalueen etelä-kulmasta, oltapala pohjoiskulmalta 20 m. syvältä. Sen viereltä tavattiin ensin osa klijinngistään klijininkia" oli koto kulttuurikerroksessa, jonka vahvuus oli n. 25 cm. Turpeen alla mitattuna. Maan ei varsinaisesti ollut rotkipiiristä, hiilensinusta ja murupätkkeitä" oli sieltä" täältä. Kiivä" oli maan peassa runsaanlaisesti, sekä koloja, jotkut tulon murentamiatkin.

Kumpu II. Kaivetuista koloista kahdesta jo perinjuuren perustusta kumpareesta ei saatu ajoittavia löydöksiä, tutkittiin vielä eräs komeimmista ohjista" kummuosasta. Se oli 22 m K II:sta pohjoiseen.

kedon syvyyssä loivasti nostaen maalta. Maapohja di 1,5 m alempana kumpujen I ja II keskustan perusmaasta.

Kummalla ei ollut nurmea kumman-
paan kasvillisuutta - itäsyvyyssä di isoikko-
kuusi. Nurmen pinnasta pisti esiin muu-
tampia suurten kivien kulmia ja -lukuun-
ottamatta luoteissyvyyssä ollutta matalaa
kaiveltua - kumpu näytti kookemattomalta.
Ympäristöstään se kohosi 30-40 sm,
pinta ~~paikasta~~ oli vähän maaston mukaan
kalteva. Laajuutta kummalla oli 4 x 4 m.

Tutkittaessa todettiin kummussa
olevan kulttuurimaasta 50 sm paksulta
turpeen alta mitattuna. Shullan seassa
oli runsaanlaisesti paksusuurisista kivistä
enimmäkseen 10-30 sm läpimitaltaan. Suuria
yhteensä maaperäisiä pohjakivia oli vai-
kalla paljon.

Löydöksiä tuli heti turpeen alta,
kliminigin paloja ja merukasauria.
Kliminikia oli myös syvemmältä kulttuur-
imaassa, mutta melkein taikki luoteis-
puolikossa. Samalla alueella oli myös
hiiltä, pieniä paloja ja nokitaiokia, niistä
osa suurten kivien alla. Siltapaloja löy-
dyi puolenpöytäalymmentä useimmat mai-
mitulta kliminialueelta, 30 senttiäkin sy-
vältä. Jokunen siltapala di turpeen
alla, kaksi palaa ^{saatiin} perustamaan rajalta
60 sm syvältä B:2 b:sta ja d:sta.

Jälkimmäisestä ruudusta löydettiin

ainoa keramiikan pala, lappale astian
reunasta. Se oli ison maakerämen oyrjän
kuppeessa 30 sm oyrällä. lähellä oli pieni
kuonapala.

Kaivauksissa ei ois Talolan kedon
kummuista tavattu varsinaisia haudaus-
löydöksiä. Kummu II:n poltetun luun
pala lienee jake ateriansta eikä haudauksesta.
Kummu I:n aikaisempien löytöjen perus-
teella voitane olettaa, että kummut kui-
tenkin ovat polttohautoja, mahdollisesti
kansainvaellusajalta, sillä juuri siltä
ajalta Jatakunnassa on vähälöytöisiä
hautakumpareita.

Talon Joannan Mikko Talolan suunn-
ittelmiin ei kuulu kummujen tasotus
lähiaikoina. Vähäinen mahdollisuus on
että kedon muokkauksessa voisi löytyä
esineitä, jotka ovat peräisin jostain ehkä
aikaisemmin tasotetusta kummuista,
mutta sitä tiedetään nyt tarkkailta.

Joannan ohella kaivauksiin osallis-
juivat paikkakuntalaiset Onni Salenius ja
Viljo Kannisto.

Tampereella toukokuusta 1955

Esko Laasama

↑ Taloon n. 60 m.

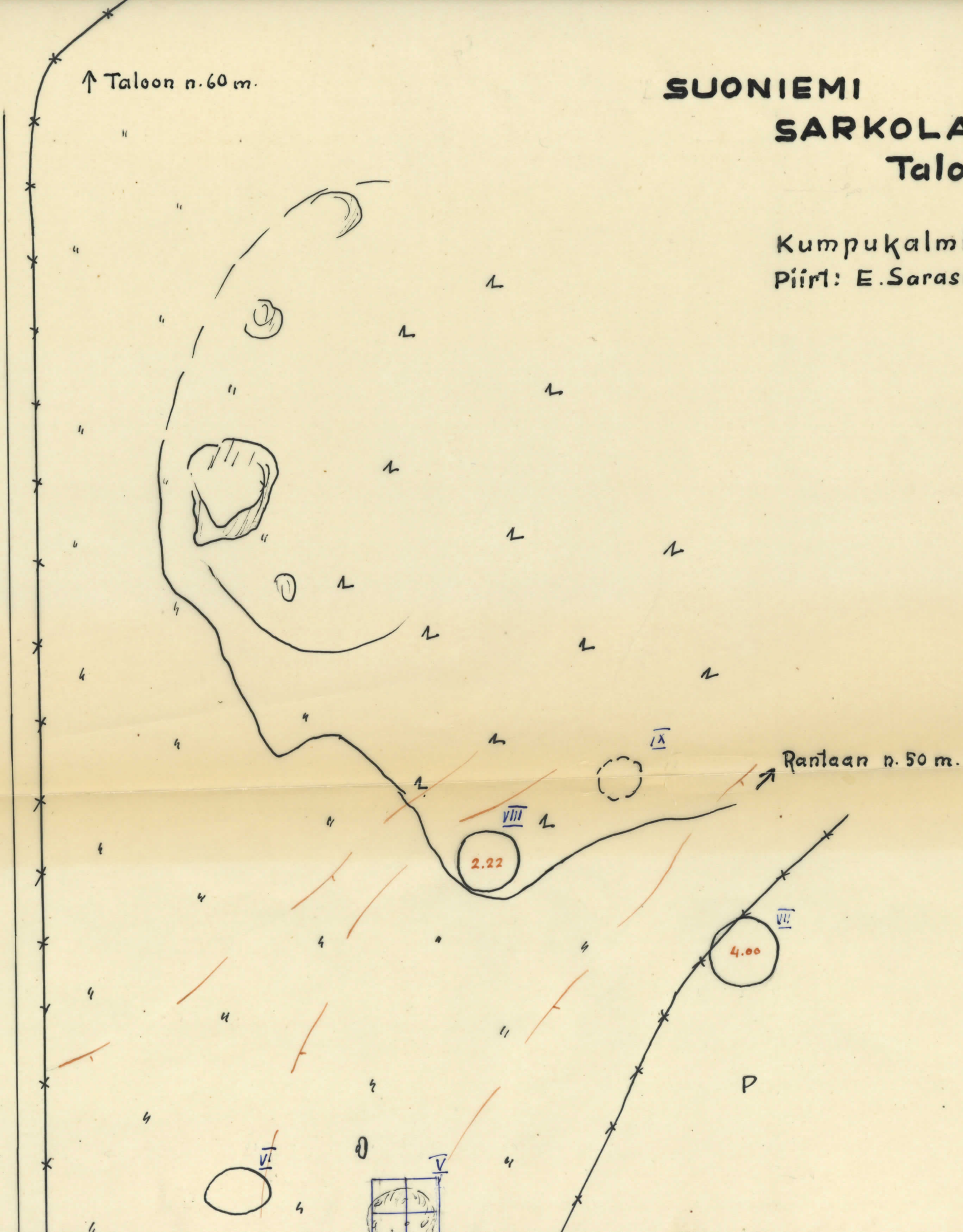
SUONIEMI

SARKOLA KL.

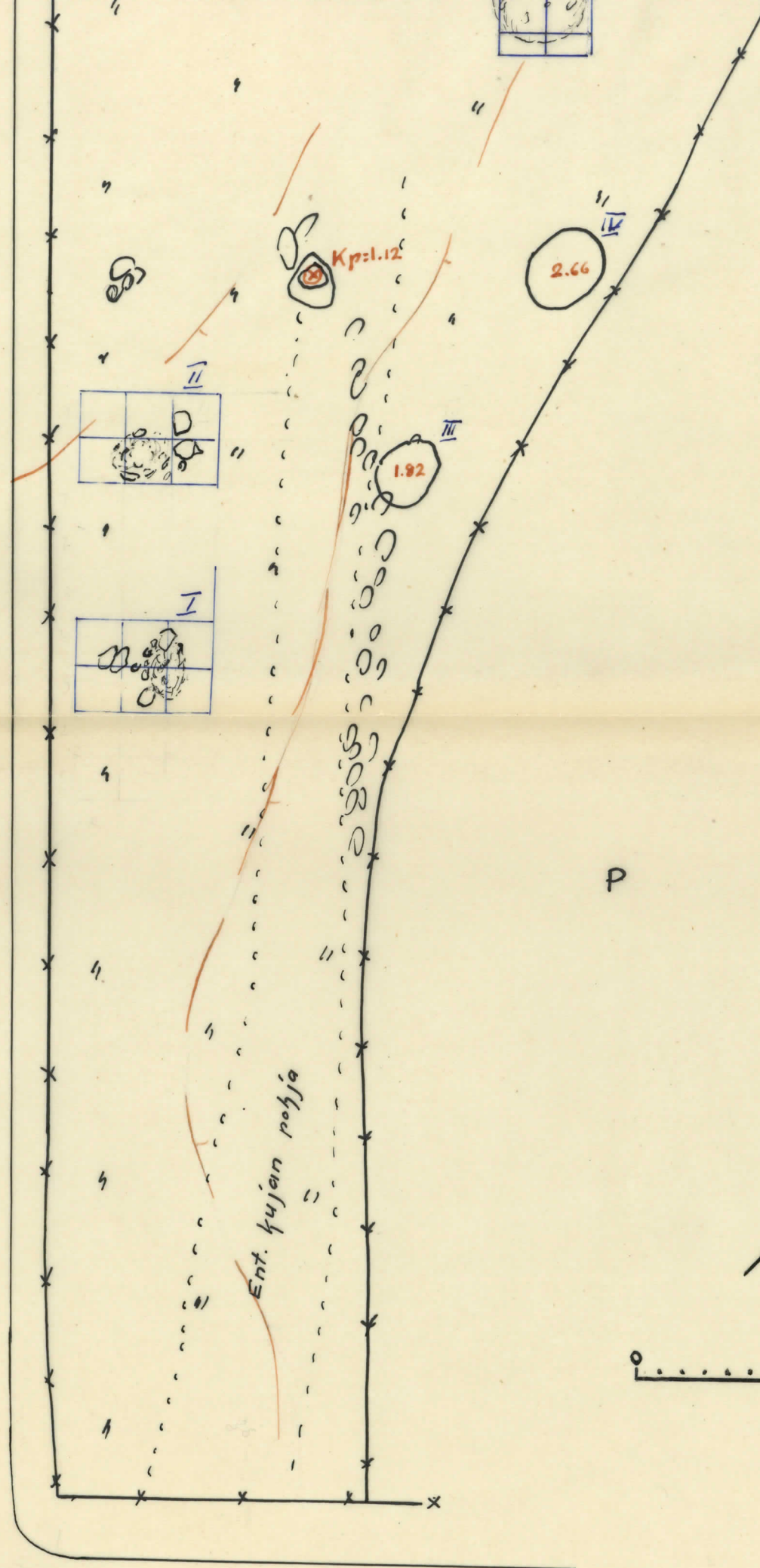
Talola tl.

Kumpukalmisto

Piiri: E. Sarasmo 3.9.54

Kuja taloon →

- III 3x2,5 m ; korke. n. 0.4 m
- IV 3x5 " kalleva
- VII 4x4 " korke. n. 1 m
- VIII 3x3 " matala
- IX 2x2 " pohja

Tie
 ← Vammalaan Tampereelle →

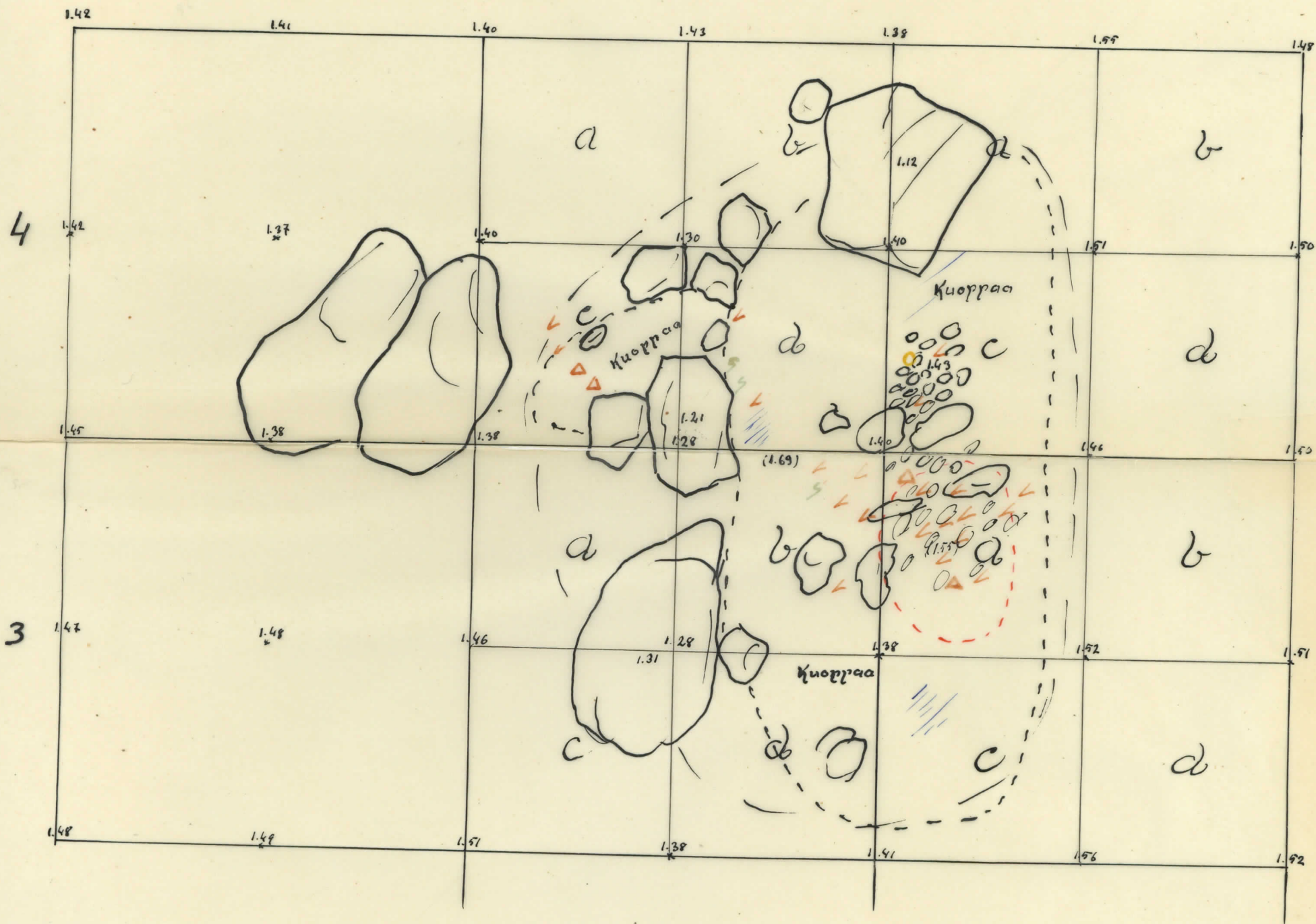
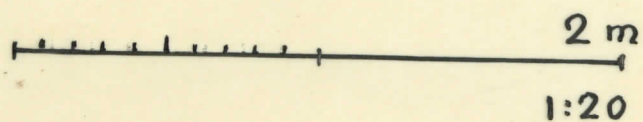
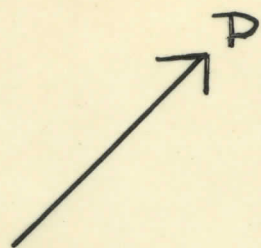

SUONIEMI. SARKOLA

Talola tl.

Kumpu I

E. Sarasmo 2.9.54

2

Kp=1.12

A

B

C

Merkit:

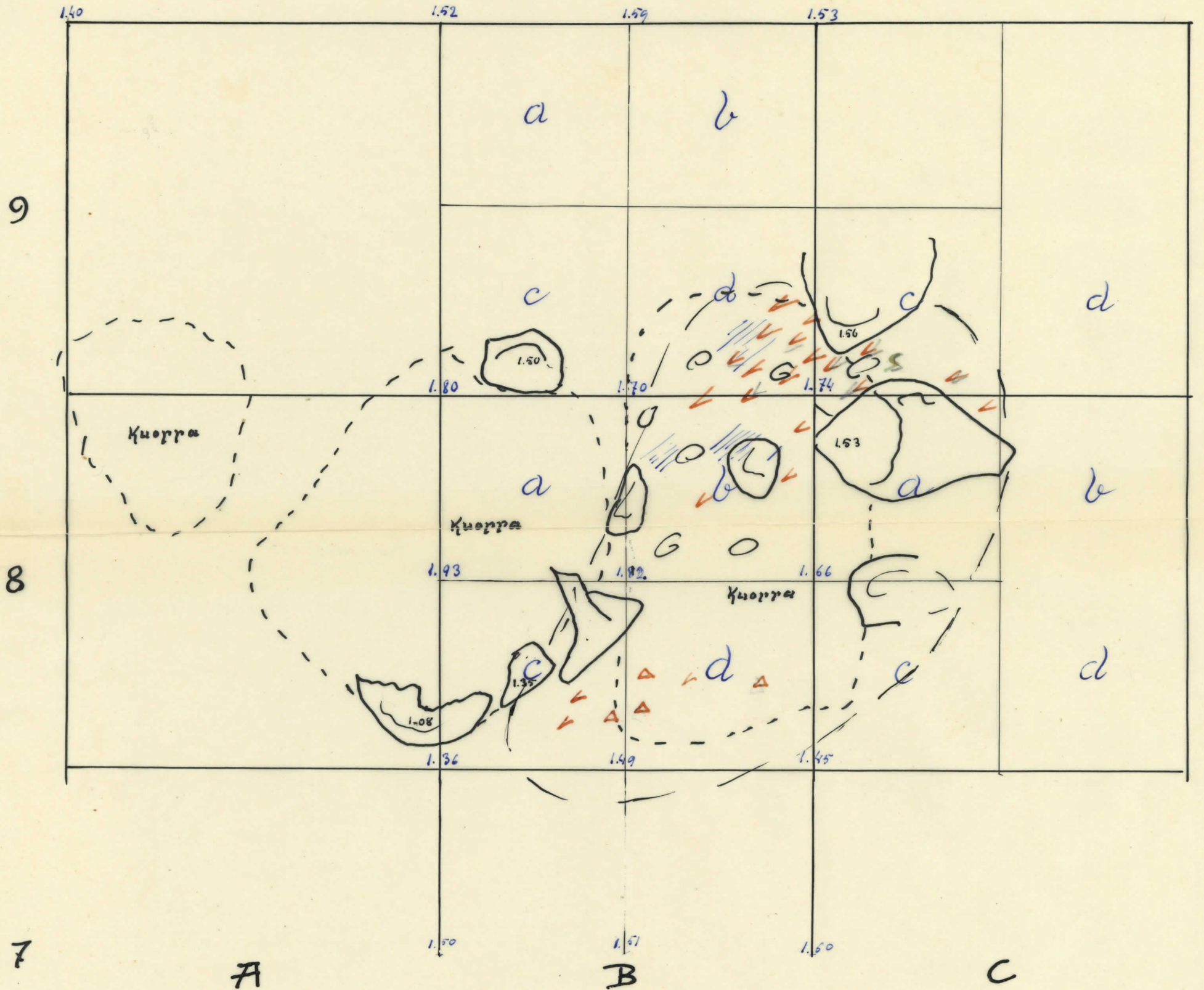
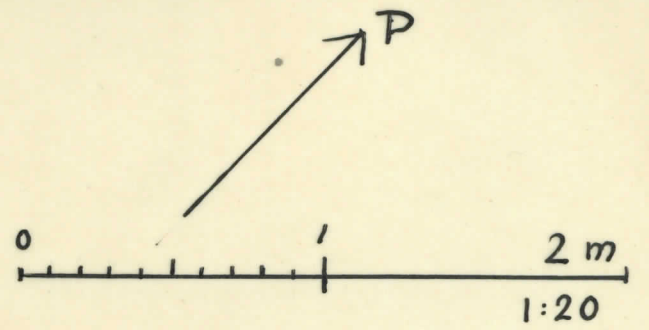
- esine
- poltettu luu
- keramiikka
- klininäki
- sita
- kuoppa
- kulttuurimaa
- nokea

SUONIEMI. SARKOLA

Talola II.

Kumpu II

E. Sarasmo 2.9.54

Merkit:

- ▲ keramiikka
- ◁ klininki
- ~ sitta
- /// noqi

Kp=1.12

SUONIEMI. SARKOLA. Talola tl.

Kumpu ▽

E. Sarasmo 3.9.54

2.82   2.79   2.63   2.70   2.30

1.5 m
1:20

3

2.82   2.70   2.64   2.35   2.20

2

2.64   2.59   2.51   2.06   1.92   2.00

X ---

--- Y

1

2.57   2.36   2.19   2.07   2.15

2.51   2.44   2.34   2.17   2.18

A

B

2.56   2.50   2.33   2.33   2.36

Merkit:

- ▲ keramiikka
- ▲ klininki
- S sitta
- /// hiili

X | 2.38   2.30   2.25   2.31   2.16   2.04   2.17   2.08   2.18   1.98   2.08   2.14   2.17   2.07   2.04 | Y

2.54   2.58   2.50   2.36   2.60   2.59   2.61   2.44   2.37   2.46   2.45   2.44   2.14

Kp = 0.59

Juonniemi

Jarkola, Talola.

L. 18743. R. V ennen
kairauskaakosta.

L. 18744. Rönkä V
ennen kairauskaakosta
itäkooli
besta.

L. 18745. R. I ja II
Vlk. kaakosta.

L. 18746. Kumpukalmisto
kedolla etupuolella.
Kaakosta Mattilan talon
hirsivaidalta.

Juonivieni
Jarkola
Talola.

18748. Talolan as.
rak. Røykhiö I pohjakerus.
esille häivettynä.

L. 18749 R V. kaivajia
ja katsojia 3.9.54. R: on
pohjaa lämmeltä.

